

Городской отдел культуры и туризма
Центральная городская публичная
библиотека им. М.Горького
Информационно-библиографический отдел
Сектор краеведения

Краматорск, 2009

Составители:	В.И. Крихтенко Н.А.Шугалий
Редактор:	Л.М. Мельник
Ответственный за выпуск:	Н.В. Труш
Компьютерный набор:	Н.А.Шугалий В.И. Крихтенко

Уважаемые читатели!

Предлагаем вашему вниманию краеведческий очерк *«Гражданская война в Краматорске»*. Материал по данной теме взят из газет «Краматорская правда» (за 1957, 1987 и 1991 года) и книг «Незабутні роки: Спогади учасників Великої Жовтневої революції та громадянської війни на Україні», Гарина В.Б. «Краматорск: город и люди».

Статьи, вошедшие в данное библиографическое издание, не редактировались и изложены в том виде, который был ограничен в ту эпоху.

Очерк представляет интерес для школьников, студентов, учителей и всех тех, кто изучает историю родного города.

В начале XX века

События Февральской революции в Петрограде никак не отразились на экономическом развитии Краматоровки, но внесли значительные политические изменения в жизнь поселка. 21 марта 1917 г. прошли выборы в Краматорский Совет рабочих и крестьянских депутатов. Всего было избрано 60 человек, из них 9 представителей крестьянства. Весьма показательным является тот факт, что из 17 членов исполнительного комитета Совета 11 были большевиками. В июне 1917 г. по инициативе Краматорского Совета была создана вооруженная рабочая милиция; на машиностроительном заводе вводился рабочий контроль над производством, на 20% увеличивалась заработная плата на предприятиях. 29 сентября главой Краматорского Совета вместо левого эсера Крюкова был избран местный большевик, токарь механического цеха КМО Н.Шкадинов, а вскоре грянула большевистская революция...

Рабочие нашего края быстро включились в революционную деятельность. «Мы, рабочие и крестьяне Краматорского района, всеми силами будем стремиться поддерживать и углублять вторую нашу рабочую и крестьянскую революцию и готовить революционные батальоны для ее защиты...» — вот строки из резолюции краматорских рабочих, принятой на митинге 25 октября 1917 г. Повсеместно создавались Советы рабочих, солдатских и крестьянских депутатов. Краматорский Совет своим декретом установил 8-часовой рабочий день и рабочий контроль над всеми предприятиями. Советская власть в Краматоровке и ее окрестностях победила мирным путем, без борьбы и кровопролития.

С целью защиты своей власти большевики начали формировать отряды красногвардейцев на всех промышленных предприятиях

Донбасса. Красногвардейская боевая дружина была создана и в Краматоровке, ее возглавили местные большевики М.Карнаухов, С.Черный-Огнев и И.Гонтарев. А вскоре началась Гражданская война и иностранная интервенция.

27 апреля 1918 г. в Краматоровку вступили немецкие войска. Это была дивизия «Черный орел». В приказе командира дивизии немецкому гарнизону говорилось: «Мы пришли на Украину, свою будущую колонию... Будьте хорошими хозяевами и вывозите все — от запасов продуктов питания до черного металла». Вместе с немцами здесь появились и несколько опереточные отряды украинских гайдамаков, однако реальная власть в поселке принадлежала германскому командованию. Главной целью немцев было снабжение Германии продовольствием и промышленным сырьем. Началось прямое ограбление краматорских предприятий и окрестных сел. Ежедневно, с немецкой пунктуальностью, со станции Краматорская отправлялись в Германию десятки вагонов с продовольствием, углем, металлом, станками и оборудованием. Для жителей Краматоровки наступили не самые лучшие дни. В поселок пришли голод и холод, ставшие здесь постоянным явлением на весь период Гражданской войны. Местная промышленность быстро приходила в упадок. Жители поселка оказывали посильное сопротивление оккупантам. Так, партизаны под командованием Н.Карнаухова и А. Остроушко совершали нападения на небольшие немецкие и гайдамацкие части, разоружали их, пускали под откос вражеские эшелоны с награбленным.

В ноябре 1918 г. в Краматоровку вступили два казачьих полка атамана Краснова. В поселке начался жестокий террор. В первый же день казаками был повешен комиссар путей сообщения М.Павлич. Целую неделю его тело висело под переходным железнодорожным мостом, устрашая местных жителей. Однако уже 25 декабря 1918 г. немецкие войска и отряды гайдамаков были вынуждены оставить Краматоровку.

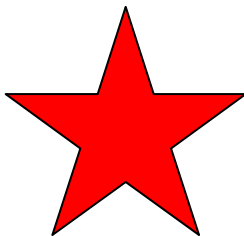
1 января 1919 г. большевистская 1-я партизанская дивизия под командованием Л.Мамай заняла железнодорожную

станцию и вновь установила Советскую власть в поселке. Наступила небольшая мирная передышка, которая, впрочем, постоянно нарушалась борьбой с многочисленными бандами, кружившими в окрестностях Краматоровки. Для защиты поселка здесь были созданы отряды красногвардейцев и партизан. Весной 1919 г. объединенными усилиями ревкомов Славянска, Краматоровки, Дружковки, Константиновки и Изюма был сформирован 12-й регулярный полк Красной армии. Вскоре солдаты этого полка изгнали петлюровские части из Славянска и Изюма. Весь Северо-донецкий регион полностью перешел под контроль большевиков.

На Краматорском машиностроительном заводе была создана база для ремонта и строительства бронепоездов. Первому бронепоезду, построенному в Краматоровке, были присвоены имена вождей германского пролетариата — К.Либкнехта и Р.Люксембург. 1 мая 1919 г. была создана первая местная комсомольская организация.

В июне 1919 г. в Донбасс вступили офицерские полки Добровольческой армии генерала А.Деникина. Советская власть была свергнута, установился режим жестокого «белого» террора. В Краматоровке большевики оставили свой подпольный комитет, но его деятельность была весьма незначительной. После разгрома Добровольческой армии в России белогвардейцы были вынуждены оставить Донбасский регион. 1 декабря 1919 г. в Краматоровке вновь была установлена Советская власть. На этот раз «всерьез и надолго».

В начале XX века // Гарин В.Б. Краматорск: город и люди.- Краматорск, 2004.-С.14-15.

Краматорці під чоботом окупантів і білогвардійців

Після розгрому контрреволюційного Дону Краматорська організація працювала над закріпленням націоналізації промисловості і землі. Поміщиків, які чинили опір націоналізації землі, віддавали до революційного суду.

Для збройної боротьби проти військ Центральної ради з Краматорська під командуванням тов. Хахалєєва вирушив загін Червоної гвардії, який називався «Блискавка». Після успішних боїв з гайдамаками від нього надійшли повідомлення про те, що петлюрівські частини нестійкі і що незабаром їх буде ліквідовано. Але цих сподівань здійснити не вдалося, бо преса повідомила про упертий наступ німецько-австрійських військ, приходу яких до цього ніхто не чекав.

Загін за загоном рушили для підкріплення червоних військ, і все ж 18 квітня 1918 року рано-вранці розвідка повідомила, що противник захопив м. Слов'янськ. Ревком і краматорські більшовики відступили в напрямі Курська і Таганрога.

Зайнявши Краматорськ, німецько-гайдамацькі війська шукали зручної нагоди для розправи з робітниками. Незабаром така нагода трапилася. 21 травня німецько-гайдамацькі «визволителі» показали своє справжнє обличчя, і коли де в кого з робітників були якісь ілюзії, то вони миттю розвіялись. Почалося з дрібниць. Хлопчисько потяг цигарки з німецького автомобіля. Шофер, спіймавши його, почав бити. Робітники, які тут проходили, заступились за хлопця. Шофер вдарив одного з робітників, і почалася бійка.

Хтось з вартових пустив провокаційну чутку, що робітники намагались захопити німецький автомобіль для революційної роботи. Цього тільки й чекала гайдамацька зграя. Годині о 12 дня кінні гайдамаки зігнали у завод всіх робітників, куди одночасно прибула й рота німецьких солдатів під командуванням якогось князька. Робітників вишикували в шеренгу і оголосили, що коли вони не видадуть більшовиків, кожного п'ятого буде розстріляно. Робітники, не бажаючи видавати тих, що залишилися, заявили, що всі більшовики евакуювалися і що

між ними немає жодного більшовика. Це пояснення гайдамаки сприйняли як виклик. Пролунала команда: «Кожний п'ятий, виходь!» У цей час підійшов головний інженер заводу Г.І.Бурко (німець). Він почав доводити німецькому князькові і офіцерам, що більшовиків справді немає, що залишилися тільки

мирні робітники, які хочуть працювати, що ніяких замірів на автомобіль не було тощо. Завдяки втручання Г.І.Бурка, робітники уникнули розстрілу, проте деяких все ж побили нагаями, а чотирьох узяли заложниками, але незабаром відпустили під розписку, оскільки

вони не викликали особливих побоювань.

Розправа над робітниками не вдалася. Та зате п навколишніх селах, за вказівкою поміщиків, загуляли шомполи по спинах селян, відбиваючи шкіру від кісток, Знуцанням озвірілих захисників поміщицько-буржуазного класу не було меж. Число калік та інвалідів зростало дуже швидко.

Протягом квітня—травня 1918 року повернулись більшовики, які було відступили: Є. Тимченко, Л. Скрыга, Ф. Белобров та О. Чікіріс. Разом з Г. Резниковим, Гр. Курочкою, П. Бурдовим, У. Ігнат'євим, Дорожняком, М. І. Кириченком, А. Острушком, А. Скрыаровим, Л. Скрыгою та іншими вони склали підпільну групу більшовиків. У липні з обласного комітету партії приїхав т. Горбачов, і більшовики запрацювали енергійними темпами.

Група керувала роботою по створенню партизанських загонів, які, перебуваючи в лісах, дезорганізували тил німецько-гайдамацьких військ. На чолі цих партизанських

загонів стояли тт. Острушко, Ковтун і Маловичко.

25 жовтня 1918 року вночі на засіданні більшовицької групи в складі 16 чоловік було поставлено питання про захоплення влади і розроблено план роззброєння партії. У питанні про роззброєння виникли деякі незгоди. Одна частина пропонувала тієї ж ночі захопити владу, а інша була за те, щоб зробити це вранці, з участю робітників. Проте більшість наполягала на тому, щоб роззброєння провести негайно. Трьом товаришам було дано завдання піти до німецького коменданта для переговорів і домовитись, щоб німецькі солдати (500 чоловік) додержували нейтралітет. Відряджені товариші затрималися там і решта, не дочекавшись їх повернення, заходилася роззброювати варту. О першій годині ночі навальним натиском групи в складі 13 чоловік варту з 55 чоловік було роззброєно, а начальника варту Ковалевського та його помічників — арештовано. Коли трое товаришів, що добилися згоди німецької комендатури на нейтралітет повернулися, з роззброєнням вже було покінчено.

Наступного дня об 11 годині було скликано мітинг, на якому більшовики зробили доповідь про переворот. Після мітингу відбулася демонстрація по селищу. Цього ж дня під керівництвом тт. Д. Зорі, Гр. Курочки (обидва комуністи) і Маслова (безпартійний) було роззброєно варту в селі Сергіївці, а начальника варту Казанова та його помічника Радіна арештовано.

Важко було зміцнювати відновлену Радянську владу в умовах, коли навколо Краматорська перебували гайдамаки: з одного боку — в Ізюмі, Барвінковому та Слов'янську, а з другого — у Дружківці та Костянтинівці. З цих двох боків у перший-ліпший момент міг відбутися напад. Проте Дружківка, не відстаючи від Краматорська, незабаром також зробила переворот і тим самим трохи полегшила його становище. Незабаром було встановлено зв'язок з Катеринославом, звідки почала надходити література цілими паками.

Цікава деталь: петлюрівський хорунжий Федотенко, який прибув до Краматорська для організації української козачої

сотні, потрапив у ревком, думаючи, що в Краматорську відбувся петлюрівський переворот. Заручившись згодою ревкому, він приступив до роботи. Ревком, даючи згоду, виходив з того, що таким способом можна буде взяти у петлюрівців необхідну зброю, яку їй пощастило роздобути у невеликій кількості. Тижнів через два Федотенко зрозумів, що працює на більшовиків, але потім, як він признавався, поступово сам ставав більшовиком, що їй довів на ділі: будучи помічником командира червоного загону краматорців, загинув у бою з білими.

18 листопада 1918 року відбувся районний з'їзд, присвячений організації Радянської влади. Під час з'їзду надійшло повідомлення, що Дружківку захопили білогвардійці, отже, виникла загроза й для Краматорська. Робота з'їзду проходила звичайним порядком, але в напрямі до Дружківки було послано розвідку. Одночасно невеликий збройний загін з 15 комуністів дістав завдання розібрати рейки між Дружківкою і Краматорськом. Після виборів районного виконкому ревком оголосив про небезпечність становища. Усі, хто міг користуватись зброєю, взяли гвинтівки й виступили проти білогвардійців.

Виділивши командирів і розсипавшись у цеп, загін почав наступати на ст. Дружківку. На півдорозі загін дізнався від посланої розвідки, що 50 чоловік білих справді були там, але, за словами залізничників, почувши, що з Краматорська на допомогу Дружківці прямує сильний, добре озброєний загін, відразу ж повернули назад у Микитівку.

20 грудня 1918 року з Дружківки на Краматорськ вирушив загін білих офіцерів, що складався з 200 чоловік. Не маючи реальної сили, щоб можна було дати відсіч ворогові, виконком евакуювався в напрямі Павлограда, маючи на увазі добути у Махна (який тоді бився ще разом з більшовиками) зброю. Наступного дня до Краматорська з боку Дружківки прибув невеликий загін білих з 25 чоловік, а водночас з боку Слов'янська показали петлюрівці. Трохи пострілявши, обидва загоны поїхали кожний у своєму напрямі.

Та сама картина повторилася й наступного дня, а на

третій прибув весь загін офіцерської банди з 200 чоловік з тим, щоб надовго засісти в Краматорську. Товариші, які тут залишилися, зв'язалися з Райгородським партизанським загonom під командуванням Ковтуна, що перебував тоді в лісі, прохаючи в нього допомоги. Спільно було розроблено план нападу па білих.

У ніч на 24 грудня 120 товаришів, озброєних гвинтівками з невеликим запасом набоїв, босі й напівроздягнені, рушили в супроводі краматорців до міста. Підійшовши до Краматорська, загін поділився, як це передбачалося планом, на три взводи. Перший взвод повинен був пройти через село Петрівку до Бахмутського мосту, другий - через завод підійти до станції, а третій — через Крейдяну гору пройти до заводу «Шамот» і бити з флангу. Кілька чоловік мали висадити в повітря залізничний міст, щоб відрізати білим відступ, після чого за сигналом (гудком) всі три взводи повинні були кинутись в атаку на білих з трьох боків.

Та вийшло інакше. З невідомих причин перший і другий взводи затримались на Крейдяній горі, а третій, побачивши чотирьох офіцерів, що їхали на дрезині в напрямі Слов'янська, відкрив по них стрілянину, не чекаючи умовного сигналу. Цим самим офіцери були попереджені, що готується напад, і відкрили вогонь по Крейдяній горі. У цей момент було дано гудок, і другий взвод відкрив вогонь з флангу. Білі офіцери, розсипавшись у цеп, спрямували вогонь проти другого взводу. Бій розгорівся жаркий. Загін стійко бився з білими, стріляючи в упор до останнього набою. Невеликий запас їх швидко вичерпався, і загін змушений був відступити, втративши в цьому бою 14 чоловік убитими. Незважаючи на невдалий напад, білі офіцери повтікали, зазнавши великих втрат убитими, яких забрали з собою. Більше вони не намагались поки що нападати на Дружківку і Краматорськ. Знову було створено ревком, який приступив до організації влади.

У січні 1919 року було обрано райвиконком, до складу якого ввійшли: М. Кириченко, Ф. Куц, О. Чікіріс, Ф. Латишев,

Руденко, Л. Скряга, Зоря, Г. Резников, Є. Тимченко, Крутько та інші товариші. Слідом за цим відбувся і повітовий з'їзд Рад, який проходив у Краматорську, бо в Ізюмі і Слов'янську були ще петлюрівці. На цьому з'їзді було 102 делегати. Від ЦК КП(б)У доповідь робив т. Тепляков— «дядя Миша».

Обраний з'їздом повітвиконком скликав разом з райвиконкомом нараду з сусідніми ревкомаами — Дружківським і Костянтинівським - і приступив до організації розрізнених і розкиданих по Теплинських лісах червоних партизанських загонів, з яких було створено 12-й полк. Енергійними бойовими діями цього полку рештки петлюрівців незабаром були вигнані з Слов'янська та Ізюма.

На той час повернулися червоні загони дружківців і краматорців під командуванням Г.Курочки і Сосницького, які відступили свого часу до Гришиного і билися проти петлюрівців у Лозовій і Катеринославі. Ці загони також влилися в 12-й полк, що деякий час стримували наступ білих на Краматорськ.

Білогвардійці, зазнавши кілька поразок, одержали нове підкріплення у вигляді бронепоезда «Корнілов», який почав дуже тіснити наші частини. Бачачи нестійке становище на фронті, Краматорська організація більшовиків кидає бойовий клич робітникам заводу. На загальнозаводському мітингу одноголосно було вирішено почати будівництво бронепоезда з наявних у ремонті паровозів. Але для того щоб дати можливість устояти червоним бійцям, наспіх одягли в броню невеликий паровоз, а стінки кількох вагонів «пульманів» обклали мішками з піском і кинули їх проти білогвардійців. Тим самим було затримано їх просування.

У лютому до Краматорська прибуває загін під командуванням есера Сабліна та його воєнкома Сазонова (цей останній тоді називав себе комуністом, а згодом став бандитом). На мітингу Саблін іменує себе лівим есером і в кінці своєї блискучої промови про поточний момент і зміцнення Радянської влади проголошує: «Хай живе вождь світової революції товариш Ленін!» Наступного дня Саблін, прийнявши командування над усіма збройними силами, вирушає в бій. Як військовий спец

(колишній капітан старої армії), він швидко орієнтується в бойовій обстановці, і, відразу ж перейшовши в наступ, відкидає білогвардійців за Микитівну. Не даючи білим перепочинку, червоні під командуванням Сабліна відтісняють їх з кожним днем далі й далі до Залізної і Ханженкова.

Користуючись популярністю і авторитетом як військовий спец і прекрасний оратор, Саблін виявляє свою справжню есерівську природу і проводить закулісну агітацію проти більшовиків. Більшовики, які працювали в 12-му полку, помітили це й доповіли райпарткомові, який ухвалив таку, приблизно, постанову: «Беручи до уваги нестачу таких військових спеців, як Саблін, який є цінним командиром, не вживати поки що ніяких заходів проти нього. З метою протиставлення шкідливій діяльності Сабліна в рядах червоних бійців посилити політроботу, пославши на фронт стійких і сильних товаришів».

Це й було негайно проведено в життя. Бачачи себе оточеним сильними більшовиками і незадоволений частими приїздами членів виконкому, Саблін вимагає відкликати більшовиків з фронту, погрожуючи залишити фронт разом з бійцями, які цілком були на його боці. Виконком і райпартком доводять це до відома Харківського губвиконкому і військової ради, які виділяють товаришів для перевірки фактів. Переконавшись в істині, губвиконком і військова рада доручають Краматорському райвиконкомові арештувати Сабліна, але зробити це так, щоб арешт не позначився на фронті.

Здійснити постанову про арешт було важким завданням, бо при невмілому підході прихильники Сабліна могли залишити фронт, а це могло призвести до поразки. Але час не ждав, треба були діяти, щоб врятувати становище. Райпартком спільно з фракцією виконкому ухвалив послати на фронт як військового спеца тов. Лисицького Єгора (більшовика) і на допомогу йому Головіна Сергія.

Зміцнивши таким способом командний склад, більшовики з арештом все ж не поспішали, діючи дуже обережно. Сабліна викликали на воєнну нараду при виконкомі,

на яку він негайно прибув з своїм загоном, очевидно, збираючись чинити опір в разі арешту (про який він якось дізнався), зробити переворот, арештувати членів виконкому більшовиків і райпартком. Але більшовики його перехитрували. Сабліна зустріли з оркестром в дуже урочистій обстановці і запросили на засідання, а загонові влаштували обід. На засіданні члени виконкому поводили себе так дружньо щодо Сабліна, що він залишив будь-яку думку про арешт і навіть висловив свої стратегічні плани контрнаступу проти білих, що тут же записали командири, які потім замінили його. Після засідання Сабліна запросили на обід, під час якого йому вручили телеграму з Харкова (телеграма була не чим іншим, як маневром), в якій говорилось, щоб він прибув разом з членами Краматорського виконкому на термінову військову нараду. Прочитавши телеграму, Саблін наказав загонові після відпочинку повернутися на фронт. Дорогою Сабліна в вагоні обеззброїли, оголосили арештованим. Члени виконкому, що з ним їхали, доставили його в Харків.

Білі, одержавши великі підкріплення і тепер кількісно переважаючи червоних у багато разів, розпочали наступ, намагаючись відтіснити наших бійців до Костянтинівки. Незважаючи на лютневі холоди, червоні бійці, напівроздягнені, із скривавленими ногами, стримували наступ численно переважаючого противника. Виникло загрозове становище. Але якраз у цей час робітники Краматорського заводу випустили бронепоезд імені Карла Лібкнехта і Розі Люксембург, обладнаний за всіма правилами військової техніки і озброєний двома далекобійними гарматами і кулеметами. Прибувши на фронт, бронепоезд з командою і з новоорганізованими двома ротами бійців з робітників підбадьорив виснажених від безперервних боїв червоних бійців, а члени виконкому і райпарткому, передаючи його, своїми промовама влили а них свіжий струмінь революційного піднесення.

Бронепоезд «Карл Лібкнехт і Роза Люксембург» відразу ж виступив проти білогвардійського броньовика «Корнілов» (який

встиг за цей час знищити раніше споруджені примітивні броньовики «Грім» і «Перемога»), вирушивши вперед у напрямі до Микитівки. Під його прикриттям пішли в наступ і червоні частини. Зайшовши у виїмку, бронепоезд зупинився, чекаючи противника. Той не примусив себе довго чекати, показавшись з боку ст. Курдюмівка. Навідник тов. Литвиненко (старий досвідчений артилерист), посміюючись з противника, який наближався, взяв наводку і вистрілив. У противника злетіла труба. Зазнавши аварії, «Корнілов» відійшов під веселий регіт команди червоного броньовика і наступаючих червоноармійців. Окрилені успіхом, червоні бійці дружно кинулися в атаку, розбили ворога, примусивши його підступити з великими втратами.

Так 12-й партизанський полк, організований з краматорських, дружківських і косянтинівських робітників, стримував натиск білогвардійців, які переважали червоних партизанів і числом, і технікою, аж до квітня місяця 1919 року, коли прибула 13-а армія, що замінила стомлених фізично, але міцних свідомістю революційних бійців, які пішли на відпочинок та на формування нових батальйонів. Коли прибула XIII армія, противника з великими для нього втратами знову було відкинуто назад. До червня становище на фронті було міцне, але в червні противник підкинув на фронт свіжі, добре озброєні сили і одержані з Англії та Франції танки, які спочатку нагнали жах на червоноармійців.

Білі прорвали фронт 4 червня, і під обстрілом противника червоні частини, здавши Краматорськ, відступили. Як тільки білі бандити захопили Краматорськ, того самого дня на перехідному залізничному мосту вони повісили коменданта станції комуніста Павичева, який не встиг відступити.

Знову загуляли по спинах робітників і селян шомполи та нагаї, а вулиці прикрасились шибеницями. Знову потяглися робітники і селяни до Теплинських лісів, де тт. Кандій (потім розстріляний білими), Іван Мамай та Андрій Острушко організовували партизанські загони, які деморалізували

білогвардійській тил. Заводська молодь, уникаючи примусової мобілізації, ховалася в тунелях прокатного цеху.

Тт. Дорожняк, Г.Резников, І.Стронг, Зоря та інші, залишившись у підпіллі, підтримували зв'язки з 13-ю армією через тов. Марапульця, діставали звідти засоби та завдання щодо організації партизанських загонів. Робота проходила в неймовірно важких умовах.

1 грудня 1919 року Краматорськ зайняли червоні війська, і Радянську владу знову було відновлено. Для краматорських робітників відкрився широкий економічний фронт: треба було споруджувати висаджені в повітря мости (у Краматорську, Дружківці, Лимані та в інших місцях) і устатковувати зруйновані вугільні шахти.

Через відсутність вугілля завод переставав дихати, але для того щоб видобути необхідну мінімальну кількість вугілля, потрібно було дати для шахт устаткування. Революційні робітники Краматорського заводу, яких підбадьорювала більшовицька організація, не спиняються й перед цією трудністю. Бони руками обертають важкі трансмісії, точать вали, колеса, ремонтують насоси та інші необхідні для шахт частини. Одна по одній шахти починають потроху працювати, і краматорці за те одержують першу партію вугілля.

Незабаром для краматорських робітників настали критичні дні. Завод, який було пущено руками робітників, раптом (у 1920 році) через брак коштів намітили до консервації. Тут краматорці показали свою революційну організованість. Під керівництвом комуністичної організації вони відстоюють завод і, не допускаючи до консервації, погоджуються працювати за мізерний продовольчий пайок.

Так, здобуваючи перемогу за перемогою на економічному і політичному фронтах, Краматорська більшовицька організація, виковуючи стійких випробуваних бійців за справу соціалістичної революції, керувала героїчними діями робітників, які вписали не одну славу сторінку в історію великої боротьби.

У боротьбі за диктатуру пролетаріату краматорські робіт-

ники зазнали багатьох жертв. Ось далеко не повний список загиблих у період громадянської війни: Сиротін, старий більшовик, - загинув під час наступу німців у Борисоглебську; Анікеєв, заступник голови Краматорської Ради — вмер; Кандія, начальника партизанського загону,— розстріляли білі; Тищенко Овсій — геройські загинув під час бою з білими за Краматорськ; Ф. Чікіріса — вбили бандити в селі Піски Артемівського округу; Федотенко, помічник начальника краматорського загону,— загинув у бою; Павличева повісили білі на перехідному залізничному мосту на ст. Краматорській; Гребенюка, червоноармійця — розстріляли білі в 1918 році; Кузик – погеройському загинув у бою під Костянтинівною в 1918 році; Любань, командир 2-ї роти, - загинув у 1918 році; Діте, командир 3-ї роти, - загинув у 1918 році; Барвінського, Діброва, Білого і Любка – розстріляла гетьманська варта в 1918 році; У.Ігнат'єва вбили бандити в 1920 році; Омельченко – загинув в одному з боїв з білими; Крюков, голова Ради робітничих депутатів у 1917 році, - умер в армії від тифу; Кузін, старий робітник, 50 років – загинув у бою з білими, не бажаючи здатися живим у полон.

Не можна не відзначити хороброго бійця тов. Голубова (безпартійний), що дістав 16 поранень у боях з білими. Будучи пораненим у бою під Костянтинівною, він, стікаючи кров'ю, причепився до хвоста свого коня і тягнувся по землі до своїх частин, не бажаючи здатися білим.

Чікіріс О.З. Краматорці під чоботом окупантів і білогвардійців // Незабутні роки: Спогади сучасників великої Жовтневої соціалістичної революції та громадської війни на Україні.-К.: Видавництво політичної літератури України, 1967.-С.283-292.

Путь большевика

В 1906 году под предводительством большевиков рабочие Донбасса поднялись на борьбу с царизмом. Среди дружинников, присланных рабочими Енакиево на помощь восставшей Горловке, был 19-летний Гавриил Максимович Ермолов.

Через несколько месяцев, после подавления восстания, молодой рабочий был выслан за пределы Екатеринославской губернии.

В 1915 году Ермолов переехал в Краматорск и поступил на работу по установке доменной печи Краматорского завода. За его плечами уже был опыт классовой борьбы, накопленный во время вооруженного горловского восстания, ряда забастовок.

В Краматорске его застала Февральская революция 1917 года. Он с первых же дней примкнул к партии большевиков.

После Октябрьской революции принимает активное участие в разоружении полиции и установлении Советской власти в Краматорске и его окрестностях. В 1918 году на молодую советскую землю вторглись интервенты и банды, организованные царскими приспешниками на средства Антанты. Они начали грабить местное население, отбирая хлеб, скот, птицу, разное имущество.

Часть членов краматорской большевистской организации отступила из города, а часть осталась и ушла в подполье для ведения подрывной работы среди интервентов и банд.

Ермолов Гавриил Максимович был оставлен в подполье и выполнял задания большевистской организации.

Интервенты силой оружия заставляли рабочих производить ремонт неисправных броневиков. По заданию партии Ермолов организовал рабочих на саботаж и срыв ремонта, дабы не дать возможности танкам участвовать в военных действиях против Красной гвардии. Интервенты узнали об этом и произвели поголовные аресты. Был арестован и Ермолов.

Красная Армия изгнала интервентов и белые банды. В

освобожденный Краматорск вернулись большевики Шкадинов, Курочка, Крутько, Сиротин и многие другие.

Краматорская большевистская организация с еще большей силой взялась за укрепление молодой Советской власти, за восстановление хозяйства.

Весной 1918 года белогвардейцы под командованием царских генералов Шкуро, Краснова и Деникина заняли Украину. Они грабили население и производили расстрелы ни в чем не повинных людей. В Краматорске на железнодорожном мосту, у вокзала, был повешен начальник вокзала Павлинов. Людей расстреливали и вешали за одно лишь сочувствие Советской власти.

В этот период Ермолов по поручению партии ездил по селам и деревням, рассказывал крестьянам о создавшемся положении и вселял в них веру в победу пролетариата.

В Краматорске между партизанским и офицерским эшелонами завязалась ожесточенная схватка. Офицерский эшелон понес большие потери и бежал. В этой схватке смертью храбрых пали 14 партизан, в их числе т. Тищенко. Под натиском Красной Армии были изгнаны интервенты и их буржуазно-царские приспешники с украинской земли. Но появились мелкие разрозненные банды грабителей и насильников Савенкова, Маруьски и Махно. Они также расстреливали и вешали ни в чем не повинных людей. В Золотом колодце был зарублен милиционер Павловский, в Алисовке — Соломка, под

Сергеевкой зверски убиты 5 красноармейцев.

На ликвидацию банд большевистская партия бросила свои лучшие силы. В числе посланцев партии был Ермолов.

В 1920 году двинулись на Украину белополяки. Они подошли к Киеву. Положение становилось угрожающим. Партия призвала на фронт коммунистов. Среди них был и Ермолов.

В 1921 году Ермолов по болезни был уволен из армии, вернулся в Краматорск и партийной организацией был послан на восстановление завода.

В июне 1921 года на Краматорском заводе по заданию партийной организации была организована бригада из числа прокатчиков, куда вошел и Ермолов. Бригаду командировали для восстановления затопленных шахт. Нелегко было работать в тяжелых

условиях на восстановлении разрушенных шахт. Все делали вручную, спали в вагонах на голых нарах, жили впроголодь.

Выполнив задание, в 1922 году бригада вернулась на Краматорский завод и приступила к работе.

И в последующие годы партия посылала Ермолова на различные участки работы. Он никогда не замыкался в узком кругу хозяйственной деятельности, активно участвовал в общественной жизни - организовывал шефство над пионерами, помогал молодежи в спортивной работе.

Энергичным, волевым, принципиальным товарищем помнят т. Ермолова все, кто знал его близко.

Ермолова А., Белоногов И. Путь большевика // Краматорская правда.-1957.-3 ноября.-С.2.

История, какой она была

В числе событий, некогда случившихся на краматорской земле, особое место занимает короткий эпизод времен гражданской войны в Донбассе, когда на бывшем заводе металлургического Общества большевиками была создана и действовала бронезащита Южного фронта. Сам по себе этот факт не сыграл в истории той войны сколько-нибудь значительную роль, но для нас, краматорчан, он интересен и важен прежде всего тем, что в час жестокого испытания обитатели Краматорска связали свою судьбу с судьбой России, а рабочий поселок вошел в историю страны. И еще, наверное, вот почему. Много лет назад отгремела та война. Много о ней было сказано и написано. Но только теперь, получив возможность взглянуть на нее под иным углом зрения, имея опыт сегодняшних потрясений, мы, задумываясь, поневоле обращаем свой взор к горькому опыту прошлого и терзаем себя вопросом: как же могло случиться, что оружие тогда брат повернул на брата? Что было, то было. Здесь речь о другом. Моя задача: вернуть из забвения малоизвестный факт истории Краматорска, рассказав о нем все, что мне известно.

Долгое время единственным, пожалуй, источником, поведавшим о бронезащите на Краматорском заводе в 1919 году, оставались документы из домашнего архива Константина Карловича Сиркена, о котором мне уже доводилось однажды писать. Позднее были обнаружены опубликованные воспоминания еще одного очевидца, основательно дополнившие материалы Сиркена. Эти и другие сведения, полученные в результате переписки с архивами, позволили заполнить несколько чистых страниц в исторической летописи города.

...Второй год в России полыхал огонь гражданской войны. Все усилия Краматорского райисполкома в первые месяцы 1919 года были направлены на организацию отпора частям белой армии. Задача состояла в том, чтобы объединить рассеянные по Теплинским лесам разрозненные партизанские отряды в одно боеспособное формирование. К работе подключились соседи — ревкомы Дружковки и Константиновки.

Совместными действиями удалось сколотить 12-й рабочий полк, который и сдерживал натиск белых вплоть до апреля, когда на помощь рабочим-красногвардейцам подоспели части 13-й армии Южного фронта. В это же время в Краматорскую был направлен представитель Управления Броневыми силами Южного фронта товарищ Сиркен с целью организовать прифронтовую базу для ремонта бронепоездов на Краматорском заводе.

К месту назначения Константин Сиркен прибыл, имея 31 год от роду, опыт первой мировой, закалку участника революционных событий в Петрограде и на Украине, а в нагрудном кармане — членский билет РСДРП (б) и мандат, выданный ему в Тамбове 26 марта за № 1327. В последнем значилось: «Дан сей от Управления Броневыми силами Южного фронта товарищу Сиркину (так в документе — прим. авт.) в том, что он действительно состоит организатором и заведующим бронезаводом 13 армии, состоящей при Управлении Броневыми силами Южного фронта. Все правительственные учреждения, железнодорожные организации и Реввоенсоветы армий просим оказывать всяческое содействие в выполнении возложенных на товарища Сиркина служебных обязанностей».

Начинать пришлось не на голом месте, но и не в самых лучших условиях. Завод безмолвствовал. Из трех доменных печей последнюю здесь остановили еще 9 ноября 1918 года. Рассчитывать можно было лишь на машиностроительное отделение и те скудные запасы металла, которые не смогли вывезти немцы во время оккупации. Правда, на всем заводе не оказалось ни одной тонны угля. В машинном зале электростанции властвовала тишина, замер литейный цех. Выход из трудного положения подсказала сама жизнь. Спешно были сформированы четыре эшелона из локс-арбилей, на них погружены бороны, изготовленные на заводе при «варте», и под охраной красноармейцев команда рабочих отправилась на поиски топлива. Выручили крестьяне. В обмен на бороны они подвозили уголь, помогали его грузить. Вскоре эшелоны вернулись в Краматорскую. Завод ожил, бронезавод вступила в строй.

Одним из соратников К. К. Сиркена в броневом, (как

тогда говорили) деле был Петр Дмитриевич Гладков. Спустя два десятилетия он писал о тех днях: «Во время гражданской войны на территории РСФСР, Украины и Кавказа было до 300 бронепоездов (точнее их количество установить было не возможно, так как оно постоянно увеличивалось). Бронепоезда строились в Ленинграде (бывш. Петрограде), Луганске, Царицыне, Баку, Сормово, Иркутске, Владивостоке, на заводах, в железнодорожных депо и мастерских крупных станций. Строились всюду, где имелись рабочая сила и подручный материал для постройки».

Краматорский завод — место дислокации бронезавода 13-й армии — был выбран не случайно. Еще до революции завод, помимо машин и оборудования для сталелитейных и прокатных заводов, выпускал паровозы и тендера. Следовательно, здесь можно было рассчитывать на соответствующее оборудование, на квалифицированные кадры. Не последнюю роль сыграл фактор непосредственной близости завода к железнодорожной станции, откуда бронепоезда могли быть переброшены в трех разных направлениях. В Управлении Броневыми силами Южного фронта не ошиблись в выборе.

«Мы начали нашу работу, — вспоминал Гладков, — на Краматорском заводе, где скопилось для ремонта более десятка бронепоездов с Южного фронта. Администрация завода разрешила работать нам в нужных для нас цехах, а завком помог подобрать бригаду (преимущественно из слесарей) и 11 человек. Эта бригада была нужна для установки орудий (пулеметов) и для ремонта их материальной части». У ремонтников времени было в обрез пристрелка орудий, побывавших в ремонте, велась непосредственно с заводской территории. Полигоном для стрельбы служила Меловая гора. С базы «броневики» уходили прямо на фронт. Всего на Краматорском заводе было отремонтировано 20 бронепоездов.

Между тем, события на Южном фронте развивались не в пользу Красной Армии. Деникинцы получили от Антанты помощь и 4 июня прорвали фронт. После ожесточенного боя они вошли в Краматорскую. В первый же день белогвардейцы

казнили коменданта станции коммуниста Павличева. Его повесили на пешеходном мосту, над железнодорожными путями, по которым едва успели отойти на север оставшиеся а ремонте бронепоезда. Эвакуировалась и бригада слесарей рембазы. Обеспечивая отход, Павличев отступить не успел.

Покинув Краматорскую, бронезаба обосновалась на Харьковском паровозостроительном заводе. В Харькове долго не задержались. Наступление белой армии продолжалось, и накануне сдачи города, ночью, бронепоезда и краматорская бригада были отправлены в железнодорожные мастерские Конотопа. Там выяснилось, что мастерские плохо оборудованы. Спустя две недели бронезаба снова сменила адрес. На этот раз, и теперь уже до конца войны, — Болва, Брянский паровозостроительный завод. Вновь закипела работа. За весь период существования бронезабы бригада краматорских слесарей (имени ни одного из них мы так и не знаем!) построила и переоборудовала свыше сотни бронепоездов.

После окончания гражданской войны дороги Гладкова и Сиркена разошлись. Несколько фактов из биографии П.Д.Гладкова в последующие годы помог установить Центральный Государственный архив Советской Армии.

23 июня 1920 года Гладков был назначен Реввоенсоветом Республики помощником инспектора броневых частей Полевого штаба РВСР. Служба продолжалась четыре года. 22 июля 1924 года член 2-й секции артиллерийского комитета Артуправления РККА Петр Гладков уволился в бессрочный отпуск и перешел на преподавательскую работу. Приказом РВС СССР от 1 февраля 1927 года приватный преподаватель Военной академии РККА им. М. В. Фрунзе был удостоен звания преподавателя высших военно-учебных заведений Рабоче-Крестьянской Красной Армии. В 1939 г. «Артиллерийский журнал» опубликовал его статью «Бронепоезда в гражданской войне» — краткое изложение истории строительства и боевого применения грозного оружия, написанное непосредственным участником событий. Эта статья явилась бесценным доказательством в пользу существования бронезабы на Краматорском заводе в годы борьбы

за Советскую власть.

С воцарением мира в Республике К.К.Сиркен также не оставил дело, ставшее главным в его жизни. Напряженная работа прекрасного организатора и инженера в годы войны и сразу после нее была оценена. Броневой Военно-технический Совет РККА избрал его почетным членом Совета. В решении отмечалось: «Наблюдающий за бронированием на Брянском Государственном заводе Константин Карлович Сиркен, состоял на службе в Броневых Силах Рабоче-Крестьянской Красной Армии с 1 марта 1919 года, кроме административной и организационной деятельности на Краматорском, Харьковском, Конотопском, Брянском и других заводах, при самых тяжелых условиях как экономической, так и боевой жизни, занимался созидательно-конструктивной работой по усовершенствованию бронепоездов и установкой вооружения на них. Им спроектированы и осуществлены орудийные и пулеметные установки, улучшены способы бронировки площадок и бронепоездов, крепление рам бронеплощадок, снарядохранилищ на бронеплощадках, оборудование типовых баз бронепоездов и т. п.; спроектирован ряд броневых вращающихся башен для укрытия орудий на бронеплощадках; спроектированы и построены бронеплощадки с 6-дюймовыми орудиями, имеющими круговой обстрел; переконструированы подобные же установки 8-дюймовые 50-калибровых орудий на бронеплощадках, испытанные с полным успехом на морском полигоне в гор. Петрограде». Это признание подводило черту под целым этапом его деятельности.

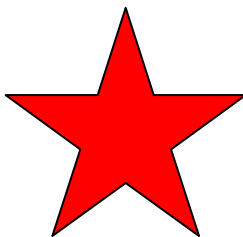
А впереди еще была долгая жизнь. Всю ее он посвятил оборонной промышленности. Сиркену довелось быть причастным к выпуску первой серии советских танков, осваивать их массовое производство. Постановлением Президиума Верховного Совета СССР от 7 апреля 1932 г. его наградили первой наградой — орденом Красной Звезды № 21. «За самоотверженность, энергию и энтузиазм в деле укрепления обороноспособности страны» — как сообщили мне из отдела наград Секретариата ВС СССР. Летели годы. В 1938-м судьба вновь забросила его в Краматорск.

И снова на тот же завод. Потом грянула Великая Отечественная. Война навсегда забрала у него сына: старший лейтенант Олег Сиркен, летчик бомбардировочной авиации, погиб 22 июля 1941 года. Отцу судьба сулила иное. С заводом был эвакуирован в тыл, на Восток. Там — напряженная работа, еще одна награда. После Победы вернулся в Краматорск. В который раз на завод, ставший отныне родным, и по-прежнему — в спецпроизводство.

На пенсию Константин Карлович вышел в 1956 году. Жить остался в Краматорске, а пришел час — нашел в его земле свое последнее пристанище. Хоронили Сиркена на Октябрьском кладбище. С почестями, как положено. В тот день над старым заводом, над городом-тружеником высилось синее небо. Была в той синеве, наверное, и его частичка. На доме, в котором он жил последние свои годы, потом установили мемориальную доску со скромными, без лишнего пафоса, словами: «В этом доме с 1959-го по 1963 год жил активный участник Великой Октябрьской социалистической революции и гражданской войны, конструктор военной техники и вооружения Красной Армии, лауреат Государственной премии СССР — Сиркен Константин Карлович». Эти слова хорошо знают прохожие, спешащие каждый день мимо дома №7 на улице Центральной, что на Новом Свете.

Вот такая история. Наша история, какой она была. Ее, хоть суди, хоть ряди, уже не изменишь, не перепишешь.

Коцаренко В. История, какой она была // Краматорская правда.-1991.-13 мая.-С.2-3.

Страницы немеркнущей славы

Памятник героям гражданской войны, что высится на холме у поселка Петровка, знает каждый из нас. Сюда мы приходим поклониться праху тех, кто стал когда-то, призванный временем, под знамя революции и с верой в прекрасное будущее своих детей и внуков отдал в борьбе самое дорогое — жизнь. В этом поклоне, в цветах, что ложатся на прохладу гранита, — благодарность и первым землякам - красногвардейцам, и тем безымянным бойцам Красной Армии, для которых краматорская земля стала последней ступенью на пути к вечной памяти народной.

Славен Краматорск своим революционным прошлым. Это подтверждают многочисленные документы, воспоминания участников событий, периодика той далекой поры. Особое место в них отведено рассказу о том, как поднимались на защиту революции рабочие, как в нелегких боях гражданской войны они отстаивали власть Советов в Донбассе.

6 сентября 1917 года в адрес революционного комитета станции Краматорская была направлена телеграмма Юзовского центрального штаба Красной гвардии об организации записи добровольцев в красную гвардию. С этого момента краматорские большевики проводят работу по созданию боевой дружины из рабочих машиностроительного и металлургического заводов. Запись производилась за двумя партийными или комитетскими поручительствами. Боевую дружину в составе двухсот человек возглавил большевик М. И. Карнаухов. С первых дней своего существования эта дружина влилась в революционные силы пролетариата в Донбассе и принимала участие в ряде операций. Так, уже 10—12 сентября вместе с отрядами дружковского и константиновского заводских районов она выезжала в Бахмут (теперь г. Артемовск) для подавления «пьяного бунта», устроенного солдатами и деклассированными элементами, захватившими винные склады. Ярким событием в жизни краматорских рабочих явились приезд к ним уполномоченного Совета Народных Комиссаров Г.И.Петровского и его выступление на митинге 9 ноября. С

огромным вниманием слушали они доклад большевика - ленинца о текущем моменте. В принятой ими резолюции говорилось: «Глубоко преклоняясь перед пролетариатом Москвы и Питера, всегда приносящим жертвы за идеалы рабочего класса, мы, рабочие и крестьяне Краматорского района, всеми силами будем стремиться поддерживать и углублять нашу Рабочую и Крестьянскую революцию и готовить революционные батальоны для ее защиты».

Стремительное развитие событий сокращало разрыв между словом и делом. Уже в декабре 1917 года красногвардейцы - краматорцы приняли участие в разоружении 4 тысяч солдат 25-го пехотного полка, расквартированного в Бахмуте.

В начале 1918 года эсеры и меньшевики города Славянска, используя трудности продовольственного характера, вели травлю большевистского Совета и продовольственного комиссара - большевика. Была предпринята попытка мятежа. В сложившейся ситуации Славянский Совет обратился за помощью к краматорцам. Благодаря действиям отряда М. И. Карнаухова, мятеж был подавлен. Напряженная обстановка требовала организации новых и новых отрядов. Для вооруженной борьбы с войсками Центральной Рады из Краматорска был послан отряд Красной гвардии «Молния» под командованием Н. В. Хахалева. После успешных боев с гайдаками командир отряда сообщал в Совет о скором возвращении. Но надежда не оправдалась. Печать сообщала о предательском сговоре Рады с австро-германским блоком. Кайзеровский сапог подминал под себя землю Украины. Ранним утром 18 апреля 1918 года немецкие войска заняли

Славянск, а затем и станцию Краматорскую. В условиях оккупации начинает действовать подпольная группа большевиков, в которую входили: Е. Тимченко, Л. К. Скряга, Ф. С. Белобров, А. З. Чекирисов, Г. Е. Резников, А. Е. Острушко и другие товарищи. Группа руководила организацией партизанских отрядов (их возглавили А. Е. Острушко, Т. Ковтун и Маловичко) и координировала их действия. Были сорваны попытки оккупантов взорвать электростанцию, вывезти с заводов оборудование и цветные металлы.

Более года краматорцы бок о бок с рабочими других заводских районов Донбасса сражаются с частями белогвардейцев. 23 декабря 1918 года район заняли красновцы. Оставшиеся в рабочем поселке большевики связались с райгородским партизанским отрядом, которым командовал Т. Ковтун. Был разработан совместный план нападения на офицерский полк. В ночь на 24 декабря по сигналу заводского гудка 3 взвода партизан атаковали белых и после жаркого боя освободили станцию и прилегающие к ней села. В этом бою партизаны потеряли 14 своих товарищей.

В январе 1919 года в освобожденном заводском районе был избран райисполком. В него вошли: М.И.Кириченко, Ф.С.Куш, А.З.Чекирисов, Т.Л.Крутько, Ф.Латышев, Т.Ф.Руденко, Л.К.Скряга, Д.М.Заря, Г.Е.Резников, Е.Тимченко и другие. Вслед за этим здесь же состоялся и уездный съезд Советов. В Изюме и Славянске еще находились петлюровцы. Избранный съездом уездный исполком проводит совместное совещание Краматорского райисполкома, Дружковского и Константиновского ревкомов по вопросу объединения разрозненных и рассеянных по Теплинским лесам красных партизанских отрядов. Было принято решение: о создании 12-го партизанского полка. В его состав влился и отряд краматорцев под командованием Г.Ф.Курочки, который совместно с отрядом дружковцев Сосницкого дрался до этого против петлюровцев в Лозовой и Екатеринославе (г. Днепропетровск). Энергичными боевыми действиями полка остатки петлюровских формирований вскоре были изгнаны из Славянска и Изюма.

Как могли, помогали рабочие своим товарищам, с оружием в руках отстаивавшим завоевания Октября. 6 февраля 1910 года Краматорский райисполком Совета рабочих, крестьянских и солдатских депутатов принял решение создать на окраине села Петровки госпиталь для лечения раненых красногвардейцев. Начальником госпиталя был назначен большевик К. И. Таран, комиссаром — член партии большевиков с 1912 года Паулина Фрицевна Борман. В больничном городке, основанном в 1900 году, госпиталю было отведено 9 домов. По инициативе большевистской организации туда были посланы 40 молодых работниц. Продовольствием госпиталь снабжали крестьяне окрестных сел.

Организация объединенного партизанского полка была велением времени: белогвардейские части после нескольких поражений активизировались и перешли в наступление. Натиск белогвардейцев — хорошо обученных и вооруженных — 12-й партизанский полк сдерживал вплоть до апреля 1919 года.

Ввиду неустойчивого положения на фронте, связанного с действиями белогвардейцев, получивших в подкрепление бронепоезд «Корнилов», большевики обращаются к рабочим завода (ныне СКМЗ) помочь бойцам - красногвардейцам. Общезаводской митинг принимает единогласное решение приступить к постройке бронепоездов на базе имевшихся в ремонте паровозов.

Времени было в обрез, поэтому первыми бронепоездами стали обронированные наспех 2 паровоза и несколько вагонов, стенки которых были обложены мешками с цементом и песком. Рабочие называли их «Гром» и «Победа». Брошенные в бой против белогвардейцев, эти примитивные броневики, как их тогда называли, временно задержали продвижение неприятеля. В феврале рабочие бронепоезд, назвав его «Карл Либкнехт и Роза Люксембург». Это уже была серьезная боевая единица: оборудованный по всем правилам военной техники, бронепоезд нес на себе вооружение из двух дальнобойных орудий, пулеметов. Команда состояла из добровольцев - заводчан. Благодаря оказанной помощи, в ходе боев наступил

коренной перелом, позволивший красногвардейским отрядам сдержать натиск противника до подхода регулярных частей 13-й армии Южного фронта.

Положение оставалось прочным до июня 1919 года, когда, бросив свежие силы и танки, полученные из стран Антанты, деникинцам 4 июня удалось прорвать фронт. Отступая, Красная Армия оставила Донбасс. В рабочий поселок белые вошли после кровопролитного боя. В этот же день был казнен военный комендант станции коммунист М. В. Павличев.

И снова люди потянулись в Теплинские леса, где краматорские большевики Н.Кандий, И.К.Мамай, А.Е.Острушко организовывали партизанские отряды. Оставшиеся в подполье члены райисполкома Г.Е.Резников, Д.М.Заряи другие, поддерживая через В.С.Марапульца (до 19 апреля 1918 года В. С. Марапулец — председатель Славянского Совета рабочих и крестьянских депутатов, а затем — командир первого красногвардейского отряда славянцев, сформированного в 1918 году и отправленного под Киев на борьбу с контрреволюционной Центральной Радой) связь с 13-й армией, получали оттуда средства и задания по организации партизанских отрядов. Опираясь на всестороннюю помощь трудящихся, 1 декабря 1919 года части Красной Армии освободили станцию Краматорскую. Настал час, когда рабочие смогли приступить к мирному труду, к восстановлению взорванных железнодорожных мостов и шахт, так нужных Донбассу, Стране Советов. А фронт гражданской войны все дальше и дальше отодвигался на Юг.

За успешную и героическую операцию по взятию Перекопа войска Южного фронта были награждены Красным знаменем ВЦИК. Знамя вручал Михаил Иванович Калинин. В тяжелых боях погибли тысячи бойцов Красной Армии. Многие получили ранения и были отправлены для лечения в глубинные госпитали. Санитарные поезда прибыли и в Краматорскую. Петровский госпиталь стал одним из тех мест, где врачи боролись за жизнь каждого воина. Многие после излечения вновь возвратились в строй. Другие спят вечным сном в

братской могиле, над которой высится теперь гранитный обелиск.

Близится славная годовщина Великого Октября. В день, когда вся страна торжественно отметит это событие, у бронзовых слов «Героям гражданской войны», у гранита, что круто вздымается к небу и солнцу, данью сердцам, бьющим сквозь время Призывным набатом, лягут цветы. Это будут цветы благодарных краматорцев, цветы немеркнувшей славы защитников Революции.

Коцаренко В. Страницы немеркнувшей славы // Краматорская правда.- 1987.-7 мая.

Содержание

1. В начале XX века	5
2. Краматорці під чоботом окупантів і білогвардійців	8
3. Путь большевика	19
4. История, какой она была	22
5. Страницы немеркнувшей славы	28

